

Όταν η Πληροφορική συνάντησε τη Φιλολογία.

Τι γνωρίζουμε πέντε χρόνια μετά.

Ανακοίνωση στο 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πληροφορική και Εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο

Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 20-22 Φεβρουαρίου 2004

Υπό την αιγίδα του ΥΠΕΠΘ

Γιακουμάτου Τερέζα

Φιλόλογος, Ομάδα Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πύλης ΥΠΕΠΘ.

Αιγαίου 28B, Αίγλη, Άνω Γλυφάδα TK 16561.

e-mail: tgiakoum@sch.gr

Περίληψη: Τα ελληνικά σχολεία σε μία προσπάθεια να ανταποκριθούν στις ανάγκες της εποχής μας υιοθέτησαν προγράμματα για την εισαγωγή των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στα επιμέρους διδακτικά αντικείμενα. Η εισήγησή μας εξετάζει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εισαγωγής των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα. Η στατιστική ανάλυση των διδασκαλιών που πραγματοποιήθηκαν στα σχολικά εργαστήρια δείχνει μία υστέρηση στον τομέα της παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ. Η έρευνά μας εξετάζει τα αίτια αυτής της υστέρησης μέσα από την καταγραφή των αντιλήψεων των διδασκόντων καθώς αναγνωρίζει το θεμελιώδη ρόλο τους στην εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαίδευση. Φωτίζονται με αυτόν τον τρόπο οι παράγοντες που επιδρούν ανασταλτικά στη χρήση ΤΠΕ και θεμελιώνεται η περαιτέρω έρευνα στο συγκεκριμένο τομέα. Η ανάλυσή μας τονίζει την ανάγκη ενός προσεκτικού σχεδιασμού του εγχειρήματος ο οποίος θα λαμβάνει υπόψη του τεχνικούς, οργανωτικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικό-οικονομικούς παράγοντες ώστε να επιτευχθεί το ζητούμενο. Η εισήγηση στοχεύει να βοηθήσει στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Summary: In view of the need to prepare citizens for the information society and the demand for a computer-literate workforce, Greek schools have adopted programmes that provide a vision and specific measures for the introduction of information technology in humanities secondary education. This paper considers the problems and opportunities resulting from these programmes in Greece. Statistical analysis of lesson plans indicates that Greek schools experience a slow IT adoption in education. The paper investigates the issues underlying this situation by focusing mainly on the perceptions of secondary school teachers, as they are recognised to be key stakeholders for IT adoption in schools. Interviews with teachers provide a pragmatic picture about the use of IT and educational software in secondary schools, shedding light to the factors that affect IT adoption and forming the basis for further research in this area. Our analysis shows the need to consider an integrated approach in which technological, organizational, cultural and socio-economic issues are taken into account in order to enhance IT adoption in the secondary education environment. The discussion in the paper aims to provide a useful guide to policy makers at national level.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδαγωγική αξιοποίηση ΤΠΕ, επιμόρφωση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αντιλήψεις διδασκόντων.

Η εισαγωγή και η αξιοποίηση των τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην εκπαίδευση είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει τη διεθνή κοινότητα και απασχολεί σήμερα την ελληνική επιστημονική κοινότητα και την πολιτεία. Θέματα που άπτονται του ζητήματος είναι πολλά και αφορούν στην αναγκαιότητα, χρησιμότητα και σκοπιμότητα του εγχειρήματος, τη μεθοδολογία ένταξης, τις απαιτούμενες προσαρμογές και ανατροπές, την επιμόρφωση και τους μηχανισμούς παιδαγωγικής και τεχνικής υποστήριξης, τις υποδομές και το λογισμικό.

Το 1990 το Υπουργείο Παιδείας ξεκίνησε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για την εισαγωγή των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση που είχε ως σκοπό να "αλλάξει τις πρακτικές διδασκαλίας, μάθησης και επικοινωνίας στο Ελληνικό Σχολείο" και να "καλλιεργήσει την κριτική σκέψη των μαθητών".

Στην παρουσίαση αυτή θα εξετάσουμε τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των διδασκαλιών σε φιλολογικά μαθήματα ως προς την εισαγωγή και την χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση για να εκτιμήσουμε κατά πόσον η επιθυμητή αλλαγή στις πρακτικές διδασκαλίας, μάθησης και επικοινωνίας έχει επιτευχθεί.

Θεωρούμε σήμερα ότι υπάρχουν απαντήσεις ή σοβαρές προσπάθειες για απαντήσεις στα προκαταρκτικά ερωτήματα, ως προς ποιο είναι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Κοινωνίας της Πληροφορίας, σε τι συνίσταται η προετοιμασία του πολίτη της, γιατί εξοπλίζουμε τα σχολεία με εργαστήρια υπολογιστών.

Μία ιστορική αναδρομή

Το 1997 ένα ολοκληρωμένο πιλοτικό πρόγραμμα που έχει ως στόχο την ένταξη των νέων τεχνολογιών σε όλο το φάσμα της ελληνικής εκπαίδευσης (με έμφαση στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την αρχική επαγγελματική κατάρτιση) σχεδιάζεται και προωθείται προς υλοποίηση.

Το εθνικό πρόγραμμα ονομάστηκε «Οδύσσεια» υλοποιήθηκε υπό την αιγίδα του ΥΠΕΠΘ με ενδιάμεσο φορέα τεχνικής στήριξης και διαχείρισης το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών. Το πρόγραμμα όπως εξαγγέλθηκε είχε στόχο να ενσωματώσει τη χρήση των τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην εκπαίδευση και οι άξονες δράσης του περιλαμβάνουν την ανάπτυξη υποδομής και εκπαιδευτικού λογισμικού, την οργάνωση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών καθώς και την υποστήριξη τους. «Οδυσσέας» ονομάστηκε το οριζόντιο πιλοτικό έργο της ενέργειας, που ξεκίνησε πριν την ίδια την ενέργεια, και είχε ως βασικό στόχο τη μεταφορά τεχνογνωσίας στην υπόλοιπη ενέργεια.

Το 1996 ξεκίνησε πιλοτικά ο «Οδυσσέας» με 60 περίπου σχολεία εκ των οποίων τα 18 πρώτα εργαστήρια εγκαταστάθηκαν την άνοιξη του 1997. Στη συνέχεια (1997) ακολούθησε η έναρξη των Σειρήνων, η πρώτη σε τέτοια κλίμακα προσπάθεια ανάπτυξης πιλοτικού εκπαιδευτικού Λογισμικού με διερευνητικό και διαθεματικό χαρακτήρα στη χώρα.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΠΘ (Ιστοσελίδα) στα τέλη του 2002 υπάρχουν 2405 εργαστήρια πληροφορικής στα Γυμνάσια, η αναλογία μαθητών ανά υπολογιστή στα Γυμνάσια είναι 16 μαθητές ανά 1 υπολογιστή. Σε σύνολο 1.234 Ενιαίων Λυκείων της χώρας, 895 είχαν εργαστήρια (τέλος 2001), στα οποία βρίσκονταν εγκατεστημένοι 1.950 υπολογιστές για εκπαιδευτική χρήση από τους μαθητές. Η αναλογία μαθητών ανά υπολογιστή είναι 13 μαθητές ανά 1 υπολογιστή. Ο αριθμός των σχολικών μονάδων, που έχουν σύνδεση στο διαδίκτυο, έχει ως εξής: 1.059 μονάδες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ποσοστό 17,08%) και 3.660 μονάδες Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ποσοστό 99,81%). Ο στόχος της καθολικής δικτυακής σύνδεσης για τα Δημοτικά Σχολεία αναμένεται να επιτευχθεί μέχρι το 2006.

Επιμόρφωση Φιλολόγων

Η επιμόρφωση των φιλολόγων ξεκίνησε την άνοιξη του 1998 (Αντωνίου Ι. κ.α., 2000). Οι φιλολόγοι ενημερώθηκαν από επιμορφωτές οι οποίοι δημιουργήθηκαν εκ των ενόντων (κυρίως στελέχη των εμπλεκόμενων φορέων της Οδύσσειας) και το αντικείμενο της επιμόρφωσης ήταν η χρήση εργαλείων των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) (Ms-Word, Powerpoint, Excell, διαδίκτυο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) στην παιδαγωγική αξιοποίησή τους και η εξοικείωση με τα εκπαιδευτικά λογισμικά που αναπτύχθηκαν στα έργα «ΣΕΙΡΗΝΕΣ».

Το 1999 στα πλαίσια του προγράμματος «Ε42» της Οδύσσειας επιλέχθηκαν κατόπιν ανοικτής πρόσκλησης οι πρώτοι 15 εκπαιδευτικοί των κλάδων φιλολογίας, μαθηματικών και φυσικής ώστε να μετεκπαιδευτούν σε πανεπιστημιακές μονάδες στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Την επόμενη χρονιά (2000-2001) προστέθηκαν και νέες ειδικότητες (Πληροφορικής, Αγγλικής – Γαλλικής – Γερμανικής Φιλολογίας, Οικονομολόγοι καθώς δραστηριοποιήθηκαν οι πανεπιστημιακές μονάδες της Θεσσαλονίκης (Αριστοτελείου και Πανεπιστημίου Μακεδονίας), ενώ τη χρονιά 2001-2002 προστέθηκαν οι τελευταίοι 30 επιμορφωτές οι οποίοι και χρειάστηκε να ολοκληρώσουν τη μαθητεία τους σε συντομότερο χρονικό διάστημα λόγω της λήξης του προγράμματος. Ο συνολικός αριθμός των φιλολόγων επιμορφωτών οι οποίοι ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα ήταν 31.

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας, πραγματοποιήθηκαν σειρές επιμορφωτικών προγραμμάτων που απευθύνονταν κυρίως στους καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κι είχαν ως στόχο την εφαρμογή και αξιοποίηση της τεχνολογίας στα σχολεία, όχι ως αυτόνομο αντικείμενο αλλά κατανεμημένης στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα του προγράμματος σπουδών.

Το πρόγραμμα της Ενδοσχολικής Επιμόρφωσης απευθύνθηκε σε 5000 περίπου καθηγητές της δευτεροβάθμιας (φιλόλογοι, μαθηματικοί και φυσικοί στην πλειοψηφία τους) τους οποίους απασχολούσε για ένα διδακτικό τρίωρο την εβδομάδα σε ετήσια βάση, εκτός διδακτικού ωραρίου.

Αν και μελέτες εμφανίζουν τον κλάδο των φιλολόγων ως συντηρητικό απέναντι στις καινοτομίες (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη Γ., 1991) η ανταπόκριση των συναδέλφων υπήρξε εντυπωσιακή. Οι φιλόλογοι παρακολούθησαν με αξιοζήλευτη επιμέλεια τα προγράμματα όπως προκύπτει από τα κατατιθέμενα παρουσιολόγια και στην συντριπτική τους πλειοψηφία προχώρησαν στην ανάπτυξη διδακτικών προτάσεων.

Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι επιμορφωτές και οι επιμορφούμενοι ήταν αρκετά (Μπάρμπας Α. κ.α., 2002). Πολύ συχνό πρόβλημα ήταν αυτό της μη επάρκειας του εργαστηρίου για το μάθημα της πληροφορικής με αποτέλεσμα αυτό να μην είναι διαθέσιμο για τις άλλες ειδικότητες. Το πρόβλημα επισημάνθηκε σε εισηγήσεις επιμορφωτών στις δύο ημερίδες που διοργανώθηκαν.

Οι επιμορφωτές παρέμειναν χωρίς θεσμικό ρόλο μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα γεγονός που αποτέλεσε αιτία αρκετών αποχωρήσεων και αποδυνάμωσης του σώματος των επιμορφωτών. Από το σύνολο των 130 τη σχολική χρονιά 2002-3 παρέμειναν ενεργοί μόλις 64.

Τον Ιανουάριο του 2003 ξεκίνησε τη λειτουργία της η εκπαιδευτική Πύλη του ΥΠΕΠΘ η οποία ανέλαβε να συγκεντρώσει και να κατατάξει τις προτάσεις διδασκαλίας που αναπτύχθηκαν από επιμορφωτές και εκπαιδευτικούς στη διάρκεια της τελευταίας τριετίας.

Μεθοδολογία έρευνας

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι η διερεύνηση της καθυστερημένης ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στα θεωρητικά μαθήματα. Η συλλογή των δεδομένων βασίστηκε αφενός σε στατιστικές αναλύσεις των κατατιθέμενων προτάσεων στην Εκπαιδευτική Πύλη του ΥΠΕΠΘ αφετέρου στην ποιοτική ανάλυση βάσει ημιδομημένων συνεντεύξεων με διδάσκοντες, διευθυντές και επιμορφωτές της Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Κυκλάδων. 40 καθηγητές συμμετείχαν στην έρευνα μας.

Όπως φάνηκε στις συνεντεύξεις, όλοι οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι η χρήση των υπολογιστών είναι κάτι «καινούργιο» ένας τρόπος δουλειάς που ενθαρρύνει νέες καινοτόμες πρακτικές και νέους εκπαιδευτικούς στόχους. Οι συνεντεύξεις εντόπισαν τους κύριους παράγοντες οι οποίοι ενοχοποιούνται για την καθυστέρηση στην εισαγωγή των ΤΠΕ στη διδασκαλία.

1) **Έλλειψη υποστήριξης για τη χρήση του εργαστηρίου.** Οι υπεύθυνοι του εργαστηρίου – συνήθως καθηγητές πληροφορικής- δεν ευνοούν τη χρήση του από καθηγητές άλλων ειδικοτήτων λόγω του φόβου πρόκλησης ζημιών. Συχνά ούτε ο διευθυντής του σχολείου δεν ενθαρρύνει τη χρήση του. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ένας καθηγητής: «Ο διευθυντής μας ήταν πολύ περήφανος για το καινούργιο εργαστήριο αλλά φρόντιζε πάντα να κρατά τα κλειδιά πάνω του ώστε να το διατηρήσει σε εξαιρετική κατάσταση». Πράγματι ένα κλειδωμένο εργαστήριο μπορεί να μην παρουσιάζει ζημιές αλλά θα συναντήσει εξίσου γρήγορα την τεχνολογική του απαξίωση χωρίς να έχει αποσβέσει ούτε κατά ελάχιστο την αξία απόκτησής του. Παρουσιάστηκε ακόμα και περίπτωση που διευθυντής πρώην επιμορφωτής αρνήθηκε τη χρήση του εργαστηρίου του για την ενδοσχολική επιμόρφωση. Φαίνεται ότι αρκεί απλά η αλλαγή ρόλων για να αλλάξει και η διάθεση απέναντι στις καινοτομίες.

2) **Έλλειψη του κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού.** Η έλλειψη καλού εκπαιδευτικού λογισμικού που να αξιοποιεί τις δυνατότητες του υπολογιστή - συγχρόνως όμως και να απελευθερώνει τις δυνατότητες του δασκάλου - για σημαντικές παιδαγωγικές εφαρμογές και να καλύπτει μεγάλο εύρος του αναλυτικού προγράμματος εντοπίζεται σε κάθε συνέντευξη εκπαιδευτικού. Κάτι που επιβεβαιώνεται και από την ανάλυση των διδασκαλιών της Πύλης. Πολλοί συνάδελφοι αγνοούν την ύπαρξη συγκεκριμένων λογισμικών καθώς αυτά διατέθηκαν μόνο στα σχολεία της «Οδύσσειας». Ακόμα όμως και καθηγητές που προέρχονταν από σχολεία της «Οδύσσειας» δεν εμφανίζονται ικανοποιημένοι από την παραγωγή ελληνικού εκπαιδευτικού λογισμικού. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν: «Οι μαθητές στους οικιακούς τους υπολογιστές χρησιμοποιούν πολύ πιο εξελιγμένα και εντυπωσιακά προγράμματα με αποτέλεσμα να μην καταφέρνουμε να κερδίσουμε την προσοχή τους». Άλλος συνάδελφος δικαιολογεί τη διστακτικότητά του να μπει στο εργαστήριο λέγοντας: «Το αναλυτικό πρόγραμμα και οι οδηγίες διδασκαλίας μας έρχονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Δεν είδα να περιλαμβάνουν κάποια οδηγία

για εκπαιδευτικό λογισμικό» Στην πραγματικότητα στις οδηγίες υπάρχουν κάποιες ασθενείς και γενικόλογες παραινέσεις (Οδηγίες Π.Ι.).

3) Ο **χαρακτήρας του αναλυτικού προγράμματος** του σχολείου, ο οποίος εξακολουθεί να εμφανίζει παραδοσιακά χαρακτηριστικά (π.χ., ακαμψία, κατακερματισμό της γνώσης, θεωρητικολογία, προσκόλληση σε ένα βιβλίο, συγκεντρωτισμό του αναλυτικού προγράμματος και αδυναμία του εκπαιδευτικού να αναπτύξει συστηματικές και υποβοηθούμενες από ένα επίσημο συμβουλευτικό σύστημα πειραματικές εφαρμογές και δημιουργικές πρωτοβουλίες κ.ά). Οι διδάσκοντες παραπονούνται για πιέσεις που δέχονται ώστε να καλύψουν την ύλη. Οι βιοτικές μέριμνες από την άλλη δεν επιτρέπουν τη διάθεση χρόνου για έρευνα των κατάλληλων νέων μέσων. Εδώ αναδεικνύεται ο καταλυτικός ρόλος του επιμορφωτή που έρχεται να προτείνει τα κατάλληλα μέσα. Όσοι παρακολούθησαν τα σεμινάρια της ενδοσχολικής επιμόρφωσης είχαν την ευκαιρία να διαπιστώσουν πόσος επιπλέον χρόνος χρειάζεται για την προετοιμασία ενός μαθήματος με νέες τεχνολογίες και πόσο επίπονη διαδικασία είναι (Γιακουμάτου Τ., 2003). Οι εκπαιδευτικοί δεν καλούνται μόνο να αναπτύξουν νέες δεξιότητες αλλά κυρίως να αλλάξουν στάσεις. Δεν απορούμε γιατί σε σχολεία των Κυκλάδων που τοποθετούνται κατά κανόνα νεοδιόριστοι δημιουργήθηκαν πιο εύκολα πυρήνες αλληλοϋποστήριξης καθηγητών. Η απογοήτευση βέβαια είναι εύκολα ανιχνεύσιμη στα λεγόμενα των διδασκόντων καθώς η σχέση χρόνου προετοιμασίας – με τον αριθμό εφαρμογών είναι δυσανάλογη. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μία καθηγήτρια Ενιαίου Λυκείου της Αθήνας : «Μιλάμε για πολυτέλειες. Χρειάζεται επιπλέον χρόνος σχεδίασης, η διδασκαλία στο εργαστήριο είναι εξουθενωτική κι έχεις και το φόβο ότι κάτι θα πάει στραβά. Εγώ χωρίς την παρουσία τεχνικού στήριξης στην τάξη δεν το αποτολμώ». Τα λεγόμενα της συναδέλφου αναδεικνύουν κι ένα πρόβλημα που συχνά περνάει απαρατήρητο καθώς φιλότιμοι συνάδελφοι το καλύπτουν χωρίς να περιλαμβάνεται στα καθήκοντά τους –αυτό της τεχνικής υποστήριξης ενός σχεδίου μαθήματος.

4) **Έλλειψη στις τεχνικές γνώσεις των διδασκόντων** Πολλοί διδάσκοντες επωφελήθηκαν από το πρόγραμμα της Κοινωνίας της Πληροφορίας και παρακολούθησαν ένα 48ωρο επιμόρφωσης στα βασικά εργαλεία εφαρμογών γραφείου. Η αυτοπεποίθησή τους όμως ακόμη κινείται σε χαμηλά επίπεδα. «Θα χρησιμοποιούσα περισσότερο το εργαστήριο αλλά ακόμα δεν έχω ξεπεράσει τις φοβίες μου – θα ήθελα να έχω κάποιον από κοντά - οι μαθητές συχνά ψάχνουν ευκαιρίες για να αποσυντονίσουν την τάξη» μας εκμυστηρεύεται ένας φιλόλογος της

Θεσσαλονίκης. Σίγουρα μία μακροχρόνια στήριξη των διδασκόντων θα συνέβαλε στην άμβλυνση των φοβιών τους για την τεχνολογία.

Στατιστική ανάλυση διδασκαλιών

Η ανάλυση αφορά τις διδασκαλίες των ετών 2000-2003 που κατατέθηκαν στην εκπαιδευτική πύλη του ΥΠΕΠΘ έως τον Ιούνιο του 2003.

Καταγράφηκαν 160 διδασκαλίες Γυμνασίου και 90 Λυκείου. Εάν λάβουμε υπόψη μας το δεδομένο ότι το πρόγραμμα τουλάχιστον στα αστικά κέντρα απευθύνθηκε κυρίως σε καθηγητές Λυκείου το αποτέλεσμα φαίνεται ότι καταδεικνύει τη δυσκολία ανάπτυξης εφαρμογών στο περιβάλλον του Λυκείου. Στα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν στο τέλος των επιμορφωτικών περιόδων οι καθηγητές του Λυκείου παραπονούνται πολύ συχνά για έλλειψη χρόνου στην προσπάθεια κάλυψης της εξεταστέας ύλης. Η εισαγωγή των ΤΠΕ απαιτεί μία διαφορετική φιλοσοφία και φυσικά δεν απαντά στο ζήτημα της κάλυψης περισσότερης ύλης σε μικρότερο χρονικό διάστημα.

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΠΥΛΗΣ 21/6/03

ΜΑΘΗΜΑ	ΑΡΧ. ΛΥΚ.	ΑΡΧ. ΓΥΜΝ	ΝΕΑ ΛΥΚ	ΝΕΑ ΓΥΜΝ.	ΙΣΤ. ΛΥΚ.	ΙΣΤ. ΓΥΜΝ.	ΛΑΤΙΝ.	ΔΙΑΘ. ΛΥΚ	ΔΙΑΘ. ΓΥΜ.	ΚΟΙΝ. ΑΓΩΓΗ	ΣΥΝΟΛΑ
ΣΥΝΟΛΟ	7	10	23	24	28	49	10	4	4	2	161
ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΕΣ	4	6	20	22	17	30	9	2	2	1	113
ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	4	4	5	4	12	20	1	2	2	2	56
ΕΚΠ. ΛΟΓΙΣΜΙΚΑ											
ΛΟΓΑΝΑΛΥΣΗ	3										
ΑΤΤ.ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ	2										2
MICROW	1	1	1	1							4
ΔΗΜ.ΙΔΙΩΤ.ΒΙΟΣ		2									2
ΗΡΟΔΟΤΟΣ		1		1		1					3
21 ΕΝ ΠΛΩ			1	1	2	9					13
ΑΒΑΚΙΟ			1	1							2
ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ ΠΟΛ					2	2					4
ΔΙΑΝΟΙΑ						1					1
ΥΠΟΣΥΝΟΛΑ	6	4	3	4	4	13				ΣΥΝ ΛΟΓ	31
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	1	8	22	23	15	33	1	4	4	2	113
ΠΡΟΓΡ.ΓΕΝΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ											0
EXCEL						2	7	1	1		11
P.POINT	1	2	2	2	11	10					28
WORD		1	11	14	11	12	1	3	2		55
ΕΠΕΞ.ΕΙΚΟΝΑΣ			1	2	1	2		1	1		8
ΗΛ.ΤΑΧ.			2	7	1	1		1	2		14
ΥΠΟΣΥΝΟΛΑ	1	3	16	25	24	27	8	6	6	ΣΥΝ ΓΕΝ ΧΡΗΣ	229

Όσον αφορά τα μαθήματα του γυμνασίου το 50,68% αφορούν δραστηριότητες Ιστορίας, το 32,19% δραστηριότητες Γλώσσας, το 13,74% Αρχαίων Ελληνικών. Το μάθημα λοιπόν της Ιστορίας συγκεντρώνει τις προτιμήσεις των καθηγητών.

Στο Λύκειο όμως αυτή η διαφορά αμβλύνεται καθώς το 33,33 αφορά δραστηριότητες Νεοελληνικής Γραμματείας και το 31,11 δραστηριότητες Ιστορίας ενώ έπονται τα Λατινικά 21% και τα Αρχαία 7,8%.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση των εκπαιδευτικών εργαλείων που χρησιμοποίησαν οι εκπαιδευτικοί για την ανάπτυξη των διδακτικών τους προτάσεων. Πρώτο απογοητευτικό συμπέρασμα για το ελληνικό λογισμικό είναι ότι δεν προτιμήθηκε από τους συναδέλφους. Τα λογισμικά γενικής χρήσης και κυρίως το διαδίκτυο είναι αυτά που τυγχάνουν της συντριπτικής αποδοχής του συνόλου των εκπαιδευτικών.

Στο Γυμνάσιο το 79,45 % των προτάσεων αξιοποιούν το διαδίκτυο, το 22, 60% τον επεξεργαστή κειμένου ενώ το εκπαιδευτικό λογισμικό περιορίζεται στο 19,18%. Ακολουθούν το λογισμικό παρουσιάσεων 15,75% και τα λογιστικά φύλλα 2,74%.

Αντίστοιχα στο Λύκειο 60,87% χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, 28,26% τον επεξεργαστή κειμένου ακολουθούν τα λογιστικά φύλλα με ποσοστό 19,57%, το λογισμικό παρουσιάσεων με 17,39% ενώ το εκπαιδευτικό λογισμικό περιορίζεται στο 13,04%.

Αν επικεντρώσουμε την προσοχή μας στα λογισμικά του Γυμνασίου θα διαπιστώσουμε την προτίμηση των συναδέλφων στο λογισμικό «21 εν πλω». Το συγκεκριμένο λογισμικό οφείλει μεγάλο βαθμό της επιβίωσής του στο γεγονός ότι ήταν εύχρηστο και δεν απαιτούσε εγκατάσταση στον υπολογιστή όπως αυτό προκύπτει από τις απαντήσεις των φιλολόγων που το αξιοποίησαν. Πρόκειται άλλωστε για λογισμικό παρουσίασης με αποτέλεσμα η αξιοποίησή του να μην παρουσιάζει απαιτήσεις για αλλαγή του ρόλου του καθηγητή. Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι μερικά λογισμικά χρησιμοποιούνται μόνο από επιμορφωτές ενώ οι μάχιμοι εκπαιδευτικοί δεν φαίνεται να τα προτιμούν. Αντίστοιχο φαινόμενο παρατηρούμε και στο Λύκειο όπου η πλειοψηφία των προτάσεων που αξιοποιούν λογισμικά προέρχονται από επιμορφωτές ενώ οι καθηγητές φαίνεται σαφώς να προτιμούν την αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Το εκπαιδευτικό λογισμικό ατύχησε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για πολλούς λόγους. Διαπιστώθηκε μεγάλη δυσκολία στη διακίνησή του προς τα σχολεία. Πολλά πακέτα λογισμικών δεν έφτασαν ποτέ στους τελικούς αποδέκτες τους ή όταν έφτασαν η τεχνολογία τους είχε απαξιωθεί. Τα προϊόντα της γνώσης σήμερα παλαιώνονται ταχύτατα, ακόμη και τα πλέον επιτυχημένα πακέτα λογισμικού. Τα εκπαιδευτικά λογισμικά δεν δόθηκαν καν στους

επιμορφωτές. Όλα αυτά βέβαια θα είχαν παρακαμφθεί εάν είχε προβλεφτεί η διαδικτυακή τους διανομή. Μελέτες αναφέρουν ότι παρά τη θετική στάση των διδασκόντων διαπιστώνεται η έλλειψη κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού (Kynigos C., 2001).

Τα αποτελέσματα εμπειρικών μελετών για τη διδασκαλία με την υποστήριξη των ΤΠΕ, παρέχουν θετικές ενδείξεις, με απαραίτητη προϋπόθεση τη σωστή και σε βάθος επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Baxter et al, 2001). Κάτι τέτοιο όμως στην Ελληνική πραγματικότητα δεν σχεδιάστηκε ποτέ. Το πρόγραμμα της ενδοσχολικής επιμόρφωσης αφέθηκε στη μοίρα του χωρίς πρόγραμμα σπουδών και ουσιαστικά χωρίς σχεδιασμό. Ενώ θα έπρεπε να υπάρξει διαρκής υποστήριξη των συναδέλφων που παρακολούθησαν ετήσιο πρόγραμμα (περίπου 60 ώρες επιμόρφωσης) οι περισσότεροι θεωρήθηκε ότι αποφοιτούν μετά τη διενέργεια (ή διεκπεραίωση) μιας ή δύο εφαρμογών στην τάξη.

Η εμπειρία από τα εργαστήρια πληροφορικής της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δείχνει ότι το εργαστήριο πληροφορικής ουσιαστικά απασχολείται –και θα συνεχίσει να απασχολείται– από τα γνωστικά αντικείμενα της πληροφορικής, ακυρώνοντας τις εκδοχές αξιοποίησης των ΤΠΕ σε άλλα γνωστικά αντικείμενα. Οι παρεμβάσεις με ρυθμιστικές εγκυκλίους του ΥΠΕΠΘ δε φάνηκε να είχαν θετικά αποτελέσματα αφού οι ανάγκες χρήσης των εργαστηρίων ουσιαστικά τις ακυρώνουν.

Οι διδασκαλίες παρέμειναν ως καινοτόμες δράσεις εκτός ενός οργανωμένου πλαισίου για την εισαγωγή των ΤΠΕ στη σχολική καθημερινότητα.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι η εκπαίδευσή μας πάσχει και ως προς την κατάλληλη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των στελεχών που κατέχουν θέσεις κλειδί στο εκπαιδευτικό σύστημα με αρμοδιότητα διοικητική, συντονιστική, συμβουλευτική και επιμορφωτική. Οι εκπαιδευτικοί σύμβουλοι, για παράδειγμα, έχουν αφεθεί στην τύχη τους αβοήθητοι και αδύναμοι να συμβάλουν στη διαμόρφωση του κατάλληλου παιδαγωγικού πλαισίου για την αξιοποίηση των ΤΠΕ σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και στις διαθεματικές / διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μάθησης, που ευνοούνται ιδιαίτερα με τη χρήση του υπολογιστή, των πολυμέσων και των δικτύων.

Επίλογος

Δεν μπορούμε να έχουμε απαιτήσεις από τη μονοδιάστατη τεχνολογική κατάρτιση των εκπαιδευτικών να οδηγήσει στην χρήση των ΤΠΕ στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα.

Η συγκρότηση ενός συνεπούς πλαισίου επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών πρέπει να έχει ως κύριο άξονα αναφοράς την ψυχοπαιδαγωγική θεώρηση. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η όλη προσέγγιση της επιμορφωτικής διαδικασίας στις ΤΠΕ πρέπει να είναι απόρροια ενός σύγχρονου επιστημολογικού και

ψυχοπαιδαγωγικού πλαισίου αναφοράς όπου κεντρικό ρόλο κατέχουν η διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης, οι δραστηριότητες διερεύνησης και ανακάλυψης, οι δραστηριότητες επίλυσης προβλήματος, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, η συνεργατική μάθηση και η παροχή στους μαθητές αυθεντικών και νοηματοδοτημένων καταστάσεων μάθησης.

Η όποια μεταγενέστερη προσπάθεια αξιολόγησης ενός συστήματος επιμόρφωσης πρέπει να εγγράφεται σε ένα σαφές επιστημολογικό και ψυχοπαιδαγωγικό πλαίσιο αναφοράς με έμφαση στην παιδαγωγική και μαθησιακή διάσταση και όχι στις δυνατότητες χρήσης των μέσων και της τεχνολογίας.

Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν είναι εφικτή εάν δεν καταρτιστούν οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί στην παιδαγωγική χρήση των ΤΠΕ σε ένα συνεπές θεωρητικό ψυχοπαιδαγωγικό πλαίσιο, στη σχεδίαση και υλοποίηση δραστηριοτήτων στο γνωστικό τους αντικείμενο.

Βιβλιογραφία

Baxter J. H., Preece F. W., Dodd H. K. And Dodd A. G., «Linking to the Infosphere: the Telecommunications in Primary Science Project», Education 3-13, 2000, 32-36

Kynigos, C. «New practices with new tools in the classroom: Educating teacher trainers in Greece to generate a 'school community' use of new technologies». *Themes in Education Journal*. 2 (4), 2001 381-399.

Mertons, D.M., Research Methods in education and Psychology: Integrating Diversity with Quantitative and Qualitative Approaches. Sage Publications. 1998, USA.

Αντωνίου Ι., Γκίκα Ε., Λαλιώτου Ε., Τριαντοπούλου Θ., «Η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών στη Διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων : Ανάλυση Πειραματικών Διδασκαλιών του έργου «Οδυσσέας» », *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου συνεδρίου "Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση"*, Πάτρα 2000, σσ.109-117

Γιακουμάτου Τ. «Επιμορφωτικές πρακτικές και αξιοποίηση του διαδικτύου. Μία μελέτη περίπτωσης» *Ανακοίνωση στο 2ο Πανελλήνιο συνέδριο των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ "Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη"* Σύρος 9-11 Μαΐου 2003 (Πρακτικά υπό έκδοση)

Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη, Γ. «Οι Εκπαιδευτικές και Κοινωνικές Διαστάσεις της Χρήσης των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο», *Σύγχρονα Θέματα*, τεύχ. 46-47, 1991 σελ. 77-93.

Μπάρμπας Α., Ψύλλος Δ., Δημητριάδης Σ. «Οι Επιμορφωτές ως μέντορες: Προβλήματα και Ερωτήματα», *Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, Καστανιώτης 2002, σ.163-172

Οδηγίες για τη διδασκαλία των Φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο, Σχολικό έτος 2002-3, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 2002 σ.104 & σ.260

Πρόγραμμα Οδύσσεια, <http://odysseia.cti.gr>

ΥΠΕΠΘ ιστοσελίδα http://www.ypepth.gr/el_ec_page2084.htm (προσπελάστηκε Τρίτη 19/8/2003)